

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
BIURO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU DO SPRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 461-60-00, fax +48 22 461-60-02
www.gov.pl/web/rodzina; E-Mail: sekretariat.bon@mrpips.gov.pl

Warszawa, 01.10.2020 r.

BON-II.055.2.2020.EK

Działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. *o petycjach* (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) w związku z petycją z dnia 07.07.2020 r. proszę o przyjęcie poniższych informacji w zakresie należącym do właściwości Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Zasady i tryb przyznawania świadczeń z pomocy społecznej reguluje ustawa z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.). Rolą pomocy społecznej jest w pierwszej kolejności wspieranie osoby (rodziny) w jej wysiłkach zmierzających do zaspokojenia potrzeb bytowych, tak by stała się ona samowystarczalna. Pomoc ta ma charakter przejściowy i pomocniczy, stanowi wsparcie w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych i zabezpieczenie najpilniejszych wydatków bytowych. Nie powinna ona zatem zamieniać się w stałe źródło utrzymania osób o nią występujących, służące zaspokajaniu wszystkich ich oczekiwań.

Świadczenia z systemu pomocy społecznej udzielane są na wniosek osoby zainteresowanej. Sytuacja każdej osoby lub rodziny wymagającej wsparcia rozpatrywana jest indywidualnie, a pomoc powinna być dostosowywana do zdiagnozowanych potrzeb wynikających z trudnej sytuacji, w jakiej dana osoba lub rodzina się znajduje.

W każdym przypadku, o tym czy dana osoba (rodzina) kwalifikuje się do otrzymania świadczeń z pomocy społecznej (oraz ich zakresu i formy) decyduje dyrektor (kierownik) ośrodka pomocy społecznej na podstawie informacji zebranych podczas wywiadu środowiskowego, a osobie niezadowolonej z podjętej decyzji przysługuje prawo do wniesienia odwołania do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w ciągu 14 dni od daty otrzymania decyzji.

Prawo do świadczeń pieniężnych udzielanych na podstawie ww. ustawy ustala się przez porównanie dochodu osoby lub rodziny z odpowiednim kryterium dochodowym. Obok kryterium dochodowego powinien wystąpić co najmniej jeden z powodów wymienionych w art. 7 pkt 2-15 ustawy *o pomocy społecznej*, np. bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba i inne. Od dnia 1 października 2018 r. kryterium dochodowe dla osoby w rodzinie wynosi 528 zł, natomiast dla osoby samotnie gospodarującej 701 zł.

Kryteria dochodowe w pomocy społecznej podlegają weryfikacji, co określa art. 9 ustawy o pomocy społecznej. Stanowi on, że kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań prognozy interwencji socjalnej. Badania prognozy interwencji socjalnej dokonuje Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, kierując się zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 7 października 2005 r. w sprawie prognozy interwencji socjalnej (Dz. U. poz. 1762). Ostatnia weryfikacja miała miejsce w 2018 r., w związku z czym kolejna przewidziana jest na 2021 r.

Odnosząc się do kwestii zasiłku celowego należy wskazać, że jest to świadczenie fakultatywne przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, którą może być w szczególności pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Katalog obejmujący pojęcie „niezbędnej potrzeby życiowej” ma charakter otwarty i w głównej mierze – m.in. ze względu na fakultatywność tego świadczenia – jest określany przez praktykę przyznawania ww. zasiłków przez ośrodki pomocy społecznej oraz przez orzecznictwo sądowo-administracyjne. Wysokość zasiłku celowego jest ustalana indywidualnie w danym stanie faktycznym przez ośrodek pomocy społecznej, z uwzględnieniem m.in. sytuacji majątkowej i rodzinnej osoby ubiegającej się oraz możliwości finansowych gminy.

Kolejnym z przykładów świadczeń pieniężnych wskazanych w treści petycji jest zasiłek okresowy, który przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Jest to świadczenie, do którego uprawniona jest osoba samotnie gospodarująca, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jak również rodzina, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny. Zasiłek okresowy ustala się do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby (z zastrzeżeniem, że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie), zaś w przypadku rodziny do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny. Kwota zasiłku nie może być niższa niż 50% różnicy między ww. kryteriami i dochodami w odniesieniu do osób samotnie gospodarujących czy też rodzin, dodatkowo ww. kwota nie może być niższa niż 20 zł. Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.

Należy również wskazać, że świadczeniem pieniężnym z pomocy społecznej jest również zasiłek stały, o którym mowa w art. 37 ustawy. Stosownie do treści art. 37 ustawy *o pomocy społecznej* przyznanie zasiłku stałego uzależnione jest od spełnienia przez osobę wnioskującą o ten rodzaj pomocy dwóch przesłanek – niezdolności do pracy oraz nieprzekraczania ustawowo określonego kryterium dochodowego. Przesłanki te muszą być spełnione łącznie. Przez całkowitą niezdolność do pracy rozumie się całkowitą niezdolność do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albo zaliczenie do I lub II grupy inwalidów lub legitymowanie się znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w rozumieniu przepisów ustawy z dnia

wierodostępa

27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.) - art. 6 pkt 1.

Poza wymienionymi powyższej przykładowymi świadczeniami pieniężnymi warto podkreślić, że w katalogu świadczeń pomocy społecznej znajdują się również świadczenia niepieniężne wskazane w art. 36 pkt 2 ustawy *o pomocy społecznej*, wśród których wyróżnia się m.in. pomoc rzeczową, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, schronienie, posiłek, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej oraz usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy.

Szczegółowe informacje w zakresie możliwości wsparcia w ramach świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej można uzyskać poprzez kontakt z ośrodkiem pomocy społecznej właściwym miejscowo ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o takie wsparcie.

Odnosząc się do kwestii renty socjalnej informuję, że renta socjalna uregulowana jest przepisami ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. *o rencie socjalnej* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1455, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 4 ww. ustawy renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia,
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25. roku życia,
- 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Całkowicie niezdolną do pracy – w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych* (Dz. U. z 2020 r. poz. 53, z późn. zm.) – jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na zasadach i w trybie określonych w ww. ustawie.

Wskazane powyżej przesłanki nabycia prawa do renty socjalnej oznaczają, że renta przeznaczona jest dla osób, które z powodu wcześniej powstałej niezdolności do pracy nie miały możliwości podjęcia pracy zawodowej i nabycia własnych uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy, a często nawet zdobycia jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych.

Na podstawie przepisów ustawy *o rencie socjalnej* możliwe jest łączenie tego świadczenia z innymi przychodami, również tymi uzyskiwanymi z pracy zarobkowej.

Należy zauważyć, że celem renty socjalnej jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy u osób uprawnionych powstała przed wejściem na rynek pracy.

Odnosząc się do kwestii ubezpieczeń informuję, że system ubezpieczeń społecznych ma charakter obowiązkowy i powszechny, a jego celem jest urzeczywistnienie zawartego w Konstytucji prawa każdego obywatela do zabezpieczenia społecznego na wypadek niezdolności do pracy lub osiągnięcia wieku emerytalnego. Zgodnie z ustawą z dnia

13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266, z późn. zm.) w zamian za opłacaną składkę ubezpieczeniową zapewniana jest ochrona ubezpieczeniowa w postaci świadczeń pieniężnych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu niezdolności do pracy z powodu wieku, niepełnosprawności, choroby lub macierzyństwa oraz renta rodzinna w przypadku śmierci współmałżonka lub rodzica.

Przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowią, że obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym podlegają wszystkie bez wyjątku osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wykonują określonego rodzaju pracę najemną lub działalność zarobkową.

Zgodnie z art. 2a ust. 1 i 2 – przedmiotowa ustawa stoi na gruncie równego traktowania wszystkich ubezpieczonych bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, stan cywilny oraz stan rodzinny. Zasada równego traktowania dotyczy w szczególności m. in.:

- 1) warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych;
- 2) obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne.

System emerytalny w Polsce, po reformie przeprowadzonej w 1998 r., jest systemem repartycyjnym. Jego podstawą jest tzw. umowa międzypokoleniowa, czyli założenie, że młodsze pokolenia będą finansować emerytury i renty starszych, czyli że pracująca część społeczeństwa bierze na siebie utrzymanie wszystkich emerytów i rencistów. Kapitał emerytalny osób pracujących nie jest gromadzony, tylko na bieżąco kierowany na wypłatę emerytur i rent dla obecnych świadczeniobiorców. Oznacza to, że składki trafiają do wspólnej puli, z której wypłacane są na bieżące świadczenia dla osób, którym przysługują w danym momencie. Natomiast po przejściu na emeryturę czy też rentę, świadczenia są wypłacane ze składek osób płacących je w danym momencie. Wysokość otrzymywanego świadczenia emerytalnego jest w ścisłej relacji do wysokości opłacanych składek i okresu ich opłacania.

Osoby niepełnosprawne mogą również uzyskać wsparcie w ramach programów zatwierdzanych przez Radę Nadzorczą Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jednym z nich jest program „Aktywny samorząd”.

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i dostępie do edukacji. Celem szczegółowym programu jest m.in. poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji.

W ramach ww. programu istnieje możliwość dofinansowania lub refundacji kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym. Ta forma pomocy realizowana jest w ramach Modułu II ww. programu. Kosztami tymi są:

1. opłata za naukę (czesne),
2. dodatek na pokrycie kosztów kształcenia (nie podlega rozliczeniu),
3. dodatek na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego – w przypadku osób które mają wszczęty przewód doktorski, a nie są uczestnikami studiów doktoranckich.

Warunkiem uczestnictwa osoby niepełnosprawnej w programie w module II jest zaliczenie do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności oraz nauka w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium lub przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

Wniosek o dofinansowanie należy złożyć do samorządu powiatowego, właściwego dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy.

Ponadto informuję, że w zakresie dotyczącym przepisów:

- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r., poz. 2407, z późn. zm.),
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 111, z późn. zm.),
- ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020 r., poz. 808, z późn. zm.),
- rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry Start” (Dz. U. z 2018 r., poz. 1061, z późn. zm.)

nie są prowadzone prace legislacyjne nad realizacją postulowanych przez Pana zmian.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

DYREKTOR
Biura Pełnomocnika Rządu
do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Małgorzata Paprota